

יכוין בקריאת ששה פסוקים אלו שהם כנגד 1 דמילוי יוד דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת נשמה של שבת שעברה

יז וַיְהִי כִּד שְׁלַח פְּרָעָה יֵת
עֲמָא וְלֹא דְבִרְנֹן יִי אֲרַח
אֲרַעָא פְּלִשְׁתַּי אֲרִי קְרִיבָא
הוּא אֲרִי אָמַר יִי דִילְמָא יִזְעֹוֹן
עֲמָא בְּמַחְזִיחוֹן קְרִבָא וִיתּוּבוֹן
לְמִצְרַיִם: יח וַאֲסַחֵר יִי יֵת עֲמָא
אֲרַח מִדְּבָרָא יִמָּא דְסוּף
וּמְזֻרִין סְלִיקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל

יז וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרָעָה אֶת־הָעָם וְלֹא־נָחַם
אֱלֹהִים דֶּרֶךְ אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים כִּי קָרוֹב הוּא
כִּי ו אָמַר אֱלֹהִים פֶּן־יִנְחֵם הָעַם בְּרֹאֲתָם
מִלְחָמָה וְשׁוּבוּ מִצְרַיִמָּה: יח וַיִּסַּב אֱלֹהִים ו
אֶת־הָעָם דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר יַם־סוּף וְחַמְשִׁים

(17) And it came to be when Pharaoh sent the people out, God did not lead them by way of the land of the Philistines, although it was near, because God said, Lest the people reconsider when they encounter war, and return to Egypt. (18) So God led the people roundabout, by way of the desert, toward the Sea of Reeds. The Children of Israel were armed when they went up out of the land

RASHI

(17) **וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרָעָה וְגו' וְלֹא נָחַם** (17) — *He did not lead them, as in, "Go! Lead (נחה) the people ..." (below, 32:34). Similarly, "It will guide you (תנחה) in your going ..." (Proverbs 6:22). Although it was near — [Its closeness should have been reason for them to go that way. Nevertheless, in this case, the opposite is true. Because it was near.] it would have been easy for them to return to Egypt [along the same route, when they would encounter resistance]. There are many Midrashic interpretations of this section.*

When they encounter war — *Such as the*

*war [with Amalek, when,] "The Amalakites and the Canaanites came down ..." (Numbers 14:45). Had they gone via the direct route, they would have turned back. For, if when He led them along the roundabout route, they said, "Let us appoint another leader and go back to Egypt." (Numbers 14:4). How much more so would they have wanted to return to Egypt had He led them along the direct route. Lest [the people] reconsider — [All forms of the word ניהום denote a "change of heart." Here, too, this means that] they would regret their departure, and set their hearts on returning. (18) וַיִּסַּב — [This does not mean that they went in a circle, ending where they began, but merely that they did not go in a straight line.] That is, instead of taking them by the direct route, He led them on a roundabout route. **Toward the Sea of Reeds** — *As if it would have been written, לים סוף. Here the word סוף denotes a marsh or lake in which reeds — (סוף) grow, [and not "end"] as in, "She placed it in the marsh." (above 2:3) Similarly, "The reeds and the bulrushes will wither" (Isaiah 19:6). וחמשים — This can**

רש"י

(יז) וַיְהִי בְשִׁלַּח פְּרָעָה וְגו' וְלֹא נָחַם. וְלֹא נָחַם כְּמוֹ לֶךְ נָחָה אֶת הָעָם. בְּהִתְהַלֵּךְ תַּנְחִיחָה אֲתָךְ: כִּי קָרוֹב הוּא. וְנוּחַ לָשׁוּב בְּאוֹתוֹ הַדֶּרֶךְ לְמִצְרַיִם וּמִדְרַשׁ אֲגִידָה יֵשׁ הַרְבֵּה: בְּרֹאֲתָם מִלְחָמָה. כְּגוֹן מִלְחָמַת וַיִּרַד הָעַמְלָקִי וְהַכְנַעֲנִי וְגו' אִם הִלְכוּ דֶּרֶךְ לְשׁוּב הָיוּ חוֹזְרִים וּמָה אִם בְּשִׁהֲקִיפָם דֶּרֶךְ מֵעַקְמָם אָמְרוּ נִתְּנָה רֹאשׁ וְנִשְׁוֹבָה מִצְרַיִמָּה אִם הוֹלִיכּוּם בְּפִשׁוּטָה עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה: פֶּן יִנְחֵם. יִתְשַׁבּוּ מִחֻשְׁבָּה עַל שִׁיִּצְאוּ וַיִּתְּנוּ לָב לְשׁוּב: (יח) וַיִּסַּב. הִסַּבְּם מִן הַדֶּרֶךְ הַפְּשׁוּטָה לְדֶרֶךְ הָעַקְמוּמָה: יַם סוּף. כְּמוֹ לַיִם סוּף וְסוּף הוּא לְשׁוֹן אֲגַם שְׁגָדִלִים בּוֹ קְנִיִם. כְּמוֹ וְתִשֵּׁם בְּסוּף. קָנָה וְסוּף קָמְלוּ: וְחַמְשִׁים. אֵין

מֵאֲרֵעָא דְמִצְרַיִם: יֵט וְאִסְיֵק
 מֹשֶׁה יֵת גְּרָמֵי יוֹסֵף עֲמִיּה אַרְי
 אוֹמְאָה אוֹמֵי יֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 לְמִימַר מְדַכְרֵי דְכִיר יֵי יֵתְכוֹן
 וְתִסְקוֹן יֵת גְּרָמֵי מְכָא עֲמִכוֹן:

עָלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם: יֵט וְיִקַּח
 מֹשֶׁה אֶת־עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ כִּי הִשְׁבִּיעַ
 הַשְּׁבִיעַ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר פֶּקֶד פֶּקֶד

of Egypt. (19) And Moshe took the bones of Yosef with him, for he had made the Children of Israel take a timeless oath, saying; God will surely remember

RASHI

only mean, “equipped with weapons”. Since he led them roundabout through the desert, He caused them to go up [from Egypt] armed [with their necessities]. For if He had led them up through habited areas they would not be equipped with all their necessities. Rather, they would be as one who travels from place to place, fully aware that he can purchase there what he requires. However, when one departs into the desert, he needs to prepare all his necessities in advance. And this verse was written to make understandable [that which follows]. Namely, that one should not ask; In the wars with Amalek, Sichon, Og, and Midyan, from where did they get weapons? For the verse states, that they smote them by the sword. [And חמשים means armed] as in the verse, “You will go (חמשים) armed.” (Joshua 1:14) Onkelos also renders this as ומזוּוּיִן, just as he renders, “He armed (וירק) his men” as וזריז (Genesis 14:14). Another interpretation: חמשים denotes “one out of five” left Egypt, and four-fifths died in the three days of darkness. [Among the Israelites of that generation, there were degenerate people who did not want to leave Egypt. They died during the darkness so that the Egyptians would not see their downfall and assume that the Israelites had also been struck by the plagues.] (19) השבע השביע — [From the use of the double form, השבע השביע, our Sages learned that] he made them take an oath that they would make their descendants promise [to take his remains with them from Egypt to Canaan]. But why did he not make his own sons vow that they would take his remains to Canaan immediately [after his passing], in the same way that Yaakov made him promise? (Genesis 47:30) [Yaakov made Yosef promise that he, himself, would take his father's remains to Canaan, and not that he would instruct his descendants to do so.] However, Yosef said, “I was a ruler in Egypt, therefore I had the power to take Yaakov's body to Canaan. However, the Egyptians will not allow my sons to do likewise.” Therefore, he made them take an oath

רש"י

חמושים אלא מזוּוּיִנים (לפי שהסתתן במדבר גרם להם שעלו חמושים שאלו היה דרך ישוב לא היו מחמושים להם כל מה שצרכין אלא באדם שעובר ממקום למקום ובעתו לקנות שם מה שיצטרך אכל בשהוא פורש למדבר צריך לזמן כל הצורך וכתוב זה לא נכתב כי אם לשבר את האוּוּן. שלא תתמה במלחמת עמלק ובמלחמת סיחון ועוג ומדין מהיכן היו להם כלי זין שהכוס ישראל בחרב. ברש"י ישן) וכן הוא אומר ואתם תעברו חמשים. וכן תרגם אונקלוס ומזוּוּיִן כמו וירק את הניכיו וזריז. דבר אחר חמושים אחד מחמשה יצאו וארבעה חלקים מתו בשלשת ימי אפלה: (יט) השבע השביע. השביעם שישביעו לבניהם (מכילתא) ולמה לא השביע לבניו שישאוהו לארץ כנען מיד כמו שהשביע יעקב. אמר יוסף אני שליט הייתי במצרים והיה ספק בידי לעשות אבל בני לא יגיהו מצרים לעשות לכך השביעם לכשיגאלו ויצאו

כ וַיִּטְלוּ מִסְכּוֹת וַיִּשְׂרוּ בְּאַתָּם
בְּסִטְרֵי מִדְּבָרָא: כֹּא וַיִּי מְדַבֵּר
קְדָמֵיהוֹן בַּיּוֹמָא בְּעִמּוּדָא
דְּעֵנָא לְדַבְרוֹתְהוֹן בְּאוֹרְחָא
וְלִילִיא בְּעִמּוּדָא דְאַשְׁתָּא
לְאַנְהָרָא לְהוֹן לְמִיּוֹל בַּיּוֹמָא
וּבְלִילִיא:

אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְהֵעֲלִיתֶם אֶת־עֲצְמוֹתַי מִזֶּה
אֶתְכֶם: כ וַיִּסְעוּ מִסֹּפֶת וַיַּחֲנוּ בְּאַתָּם בְּקִצְהָ
הַמִּדְבָּר: כֹּא וַיֵּדוּהָ הַלֵּךְ לְפָנֵיהֶם יוֹמָם
בְּעִמּוּד עָנָן לְנַחְתָם הַדֶּרֶךְ וְלִילָה בְּעִמּוּד
אֵשׁ לְהָאִיר לָהֶם לְלַכֵּת יוֹמָם וְלִילָה:

you, and you shall bring up my bones from here with you. (20) They journeyed from Sukkot, and they camped in Eitam, at the edge of the desert. (21) And the Lord went before them by day in a pillar of cloud leading them along the way, and at night, in a pillar of fire to provide them with light, thus travelling by

RASHI

that when they would be liberated, and would leave that land, they would take his body with them. And you shall bring up my bones from here with you — He made his brothers take this oath. [Therefore, “with you” refers to his brothers,] which teaches us that they took the bones of all the tribes out with them, since the verse says אתכם [— signifying, “together with you.” Hence, בני ישראל mentioned in the first part of the verse, refers to the sons of Yaakov.] (20) They journeyed from Sukkot — [One could

have thought that this leg of the journey also took place on the first day, since we are not told that they camped in Sukkot (see verse 12:37). However, the verse in Numbers 33:5 states, “The Israelites moved on from Ramses and camped at Sukkot.” Therefore, we must conclude that they moved on from Sukkot] on the second day, whereas on the first day they travelled from Raamses to Sukkot. (Be'er BaSadeh) (21) לנחתם הדרך — [If לנחתם had been vocalized with a chirik it would have meant that He, Himself, led them, without an emissary. In fact, however,] the word is vocalized with a patach, making it like להנחותם — “to lead them [with it]” (Nehemiah 9:19) [i.e., by way of the pillar of cloud]. This is similar to: “To show you (לראותכם) the path to follow ...” (Deuteronomy 1:33), making it like להראותכם. The same principle applies here — indicating that this is by way of something else. And what is this emissary? The pillar of cloud. [Although the first part of the verse states that, “And the Lord went before them” the intention is that] the Holy One Himself, Blessed is He, led the cloud ahead of them. In any event, He designated the pillar of cloud specifically to guide them along the way, and by means of it, they moved forward. But it did not provide them with light [like the pillar of fire]. It was only to show them the

רש"י

מִשֵּׁם שִׁישְׁאוֹהוּ: וְהֵעֲלִיתֶם אֶת עֲצְמוֹתַי מִזֶּה
אֶתְכֶם. לְאַחֲרֵי הַשְּׂבִיעַ כֵּן לְמִדְּנֵי שְׂאֵף עֲצָמוֹת כָּל
הַשְּׂבִטִים הֵעֲלוּ עִמָּהֶן שְׂנֵאֲמַר אֶתְכֶם: (כ) וַיִּסְעוּ
מִסֹּפֶת. בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי שְׁהָרִי בְּרֵאשׁוֹן בְּאוֹ מִרְעַמְסֵס
לְסֹפֶת: (כֹּא) לְנַחְתָם הַדֶּרֶךְ. נְקִיד פֶּתַח שְׁהוּא כְּמוֹ
לְהַנְחוֹתָם כְּמוֹ לְרֵאשׁוֹתָם בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָּהּ
שְׁהוּא כְּמוֹ לְהֵרְאוֹתְכֶם. אִף כֵּאֵן לְהַנְחוֹתָם עַל יְדֵי
שְׁלִיחַ וּמִי הוּא הַשְּׁלִיחַ עִמּוּד הָעָנָן וְהַקֶּבֶ"ה בְּכַבּוּדוֹ
מוֹלִיכֵוּ לְפָנֵיהֶם. וּמְכַל מְקוֹם אֶת עִמּוּד הָעָנָן הַכֵּין
לְהַנְחוֹתָם עַל יְדֵי שְׁהָרִי עַל יְדֵי עִמּוּד הָעָנָן הֵם
הוֹלְכִים. עִמּוּד הָעָנָן אֵינוֹ לְאוֹרָה אֶלָּא לְהוֹרוֹתָם

כב לֹא־יָמִישׁ עַמּוּד הָעֲנַן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה לִפְנֵי הָעָם: פ
 כב לֹא יְעֲדִי עַמּוּדָא דְעַנְנָא בְּיַמְמָא וְאִף לֹא עַמּוּדָא דְאַשְׁתָּא בְּלַיְלָא קֳדָם עַמָּא:

day and by night. (22) He did not remove the pillar of cloud during the day, nor the pillar of fire at night, from before the people.

RASHI

רש"י

way. (22) **He did not remove** — [If the verse intended to refer to the cloud, it would have said ימוש לא ימוש. However, [לא ימוש] refers to the Holy One, Blessed is He, Who did not remove the pillar of cloud by day, nor the pillar of fire by night. This tells us that [there was no interval when both of them were removed, for] the pillar of cloud complemented the pillar of fire, and the pillar of fire complemented the pillar of cloud. Before one set, the other had already risen [and taken its place].

הַדֶּרֶךְ: (כב) לֹא יָמִישׁ. הַקֶּבֶ"ה אֶת עַמּוּד הָעֲנַן יוֹמָם וְעַמּוּד הָאֵשׁ לַיְלָה. מִגִּיד שֶׁעַמּוּד הָעֲנַן מְשַׁלֵּם לְעַמּוּד הָאֵשׁ וְעַמּוּד הָאֵשׁ מְשַׁלֵּם לְעַמּוּד הָעֲנַן. שְׁעַד שֶׁלֹּא יִשְׁקַע זֶה עוֹלָה זֶה:

PROPHETS Judges 3-4

נביאים שופטים פרק ג-ד

ל ותפנע מואב ביום ההוא תחת יד ישראל ותשקט הארץ שמונים שנה: לא ואחריו היה שמגר בן-ענת ויהי את-פלשתים שש-מאות איש במלמד הבקר ויושע גם-הוא את-ישראל: ד א ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני יהוה ואהוד מת: ב וימכרם יהוה ביד יבין מלך-כנען אשר מלך בחצור ושר-צבאו סיסרא והוא יושב בחרשת
 ל וְאֶתְּפָרַע מוֹאָב בַּיּוֹם הַהוּא תַּחַת יַד יִשְׂרָאֵל וְתִשְׁקֹט הָאָרֶץ שְׁמוֹנִים שָׁנָה: לֹא וְאַחֲרָיו הָיָה שִׁמְגָר בֶּן־עֲנַת וַיְהִי אֶת־פְּלִשְׁתִּים שֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ בְּמִלְמַד הַבָּקָר וַיּוֹשֶׁעַ גַּם־הוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל: ד א וַיִּסְפוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַאֲהוּד מֵת: ב וַיִּמְכְּרֵם יְהוָה בְּיַד יַבִּין מֶלֶךְ־כְּנַעַן אֲשֶׁר מֶלֶךְ בַּחצוֹר וְשָׂר־צְבָאוֹ סִיסְרָא וְהוּא יוֹשֵׁב בַּחֲרֹשֶׁת
 דְּכַנְעַן דִּי מֶלֶךְ בַּחצוֹר וְרַב חֵילֵיהּ סִיסְרָא וְהוּא יְתִיב בְּתַקּוּף פְּרָכֵי עַמְמֵיָא:

(30) So Moav was subdued that day under the hand of Israel. And the Land had rest eighty years. (31) And after him was Shamgar the son of Anat, who slew six hundred men of the Philistines with an ox goad; and he also saved Israel. 4 (1) And the people of Israel again did evil in the sight of the Lord, and Ehud died. (2) And the Lord sold them into the hand of Yavin king of Canaan, who reigned in Chatzor; the captain of whose army was Sisera, who lived in

RASHI

רש"י

(31) במלמד הבקר — This is the metal of the ox goad. (2) Charosheth-HaGoyim — The

(לֹא) בְּמִלְמַד הַבָּקָר. הוּא דְרָבָן מְרַדֵּעַ: (ב) בַּחֲרֹשֶׁת

ג ויצעקו בני ישראל קדם יי
 ארי תשע מאה רתיכין
 דברזלא ליה והוא דחק ית בני
 ישראל בתוקפא עסרין שנין:
 ד ודבורה אתתא נביאתא
 איתת לפידות היא דינא ית

הגוים: ג ויצעקו בני ישראל אל־יְדוּה כִּי תִשַׁע
 מאות רכב־פרזל לוֹ וְהוּא לָחַץ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
 בַּחֲזָקָה עֶשְׂרִים שָׁנָה: ד ודבורה אשה נביאה אשת
 לפידות היא שפטה את־ישראל בעת ההיא:

ישראל בעדנא ההיא:

Charosheth-HaGoyim. (3) And the people of Israel cried to the Lord; for he had nine hundred chariots of iron; and for twenty years he strongly oppressed the people of Israel. (4) And Devorah, a prophetess, the wife of Lapidot, judged Israel at that time.

RASHI

רש"י

name of a city. (3) **Strongly [oppressed]**
 — *With insults.* (4) **Wife of Lapidot** — *She
 prepared wicks for the Sanctuary.*

הגוים. שם עיר: (ג) בחזקה. בגידופין: (ד) אשת
 לפידות. שהיתה עושה פתילות למקדש:

Writings Mishlei 14

כתובים משלי פרק יד

ט נפלו בישי קדם טבי
 ורשיעי נתדון בתרעיא
 דצדיקי: כ אף לחבריה סני
 מסכנא ורחמי דעתירא
 סגיעין: כא חטיא שאט
 לחבריה ומן דיהב למסכנא
 טובוהי: כב הלא תעין דחשלין
 בישתא וחסדא וקשוט חשלין

יט שחן רעים לפני טובים ורשעים על־שערי
 צדיק: כ גם־לרעהו ישנא רש ואהבי עשיר רבים:
 כא בז־לרעהו חוטא ומחונן עניים (קרי ענוים)
 אשריו: כב הלא־יתעו חרשי רע וחסד ואמת
 חרשי טוב: כג בכל־עצב יהיה מותר ודבר־שפתים
 אך־למחסור:

טבי: כג בכל מן דאצפא לך יהוי לך יותרנא וספותא יתירתא לחוסרנא:

(19) The evil bow before the good; and the wicked, at the gates of the righteous. (20) The poor is hated even by his friend; but the rich has many friends. (21) He who despises his neighbor sins; but fortunate is he who is kind to the humble. (22) Do not those who plan evil go astray? But those who plan good shall enjoy kindness and truth. (23) In all labor there is profit; but the talk of the lips leads

RASHI

רש"י

(19) **The evil bow before the good** — *In
 the future.* שחן — *Means, bow.* **And the
 wicked** — *Will bow at the gates of the
 righteous.* (20) **Even by his friend** — *even
 his best man and closest friends.* **The poor
 is hated** — *I.e., the ignoramus.* (23) **In all**

(יט) שחן רעים לפני טובים. לעתיד: שחן.
 ישתחוו: ורשעים. ישתחוו על שערי צדיק: (כ) גם
 לרעהו. אפילו לשושביניו ואוהביו: ישנא רש. עם
 הארץ: (כג) בכל עצב. בכל יגיעת מלאכה יהיה
 ריוח:

labor there is profit — *In every toil of labor, there will be profit.*

כד עֲטַרְתָּ חֲכָמִים עֲשָׂרָם אֹלֶת כְּסִילִים אֹלֶת: כד כָּלִילָא דְחַכְמֵי עוֹתְרֵהוּן וְשִׁבְהוּרֵהוּן דְּסַכְלֵי שְׁטִיּוֹתֵהוּן:

only to loss. (24) The crown of the wise is their wealth; but the foolishness of fools is folly.

Mishnah Pe'ah, chapter 7

משנה פאה פרק ז

(1) Any olive tree that has a distinguishing name in the field [given to it due to its outstanding produce], like the *netofah* olive tree in its season, [referred to as such because it was *noteif* — dripped oil on its own, during a previous olive season] and that has been forgotten, is not deemed *shikchah*. [This being deduced from the verse “When you reap your harvest in your field and forget a sheaf in the field,” (Deuteronomy 24:19) meaning, just as a sheaf is something which, once forgotten, will not be remembered again unless you turn back and see it, so, too, all *shikchah* must be similar, excluding one that you will eventually remember without returning and seeing it]. When does this stipulation apply? [Only to a tree that is distinguished] by its name, or its produce, or its location. “By its name” — if it were [for instance] a *shifkoni* [from the word שפך to pour, i.e., the tree gushes oil] or *bashani* tree [from the word בושה to shame, i.e., it shames all other trees]. By “Its produce” — if it yields large quantities [of olives]. By “Its location” — if it stands at the side of the winepress or near a breach in a wall. As for all other olive trees — two [trees, if forgotten,] are deemed *shikchah* [agreeing with the view of the School of Hillel in the previous chapter (Mishnah 5)], but three are not deemed *shikchah*. Rabbi Yose is of the opinion [that during the time of Hadrian who destroyed the Land so that olive trees became very scarce] that the law of *shikchah* does not apply to olive trees [but when olive trees are common and so, too, when one's complete field contains only *netofah* trees, the laws of *shikchah* do apply]. (2) If an olive tree was found standing in the middle row of three rows of olive trees, each row [of trees]

א כל זית שיטש לו שם בשדה אפלו כזית הנטופה בשעתו, ושכחו, אינו שכחה. במה דברים אמורים. בשמו ובמעשיו ובמקומו. בשמו, שהיה שפכני או בישני. במעשיו, שהוא עושה הרבה. במקומו, שהוא עומד בצד הגת או בצד הפרצה. ושאר כל הזיתים, שנים שכחה, ושלשה אינן שכחה. רבי יוסי אומר, אין שכחה לזיתים: ב זית שנמצא עומד בין שלש שורות

רבנו עובדיה מברטנורא

א כל זית. כזית הנטופה בשעתו. על שם שהוא נוטף שמן קראו לו נטופה, אף על פי שאינו נוטף בכל שנה, הואיל והעלו לו שם זה על שהוא נוטף בשעתו, אם שכחו אינו שכחה, דכתיב (דברים כד) ושכחת עומר בשדה, עומר שאתה שוכחו לעולם, יצא זה שאתה זוכרו לאחר זמן: שפכוני. שזיתיו שופכין שמן הרבה: בישני. שהוא מבייש כל שאר אילנות מרוב השמן שיוצא ממנו יותר מחביריו: שהוא עושה הרבה. זיתים מרובים: שנים שכחה. סתם מתניתין כבית הלל דאמרי לעיל שנים לעניים: רבי יוסי אומר אין שכחה לזיתים. לא אמר ר' יוסי אלא בזמן שבא אדריאנוס קיסר והחריב את כל הארץ ולא היו זיתים מצויין, אבל בזמן שזיתים מצויין, מודה ר' יוסי דיש שכחה לזיתים. וכן מי שהיו כל זיתיו נטופה או שופכני או בישני, יש להם שכחה: ב שלש שורות של שני מלבנים. ג' שורות של אילני זיתים, ובין שורה ראשונה לשניה ערוגה מרובעת כדמות מלבנות התבואה שבין הזיתים דתנן לעיל בריש פרק ג', וכן בין שורה שניה לשלישית, ושכח אילן אמצעי שבשורה אמצעית אינה שכחה, שהאילנות שסביביו הסתירוהו ודמי

separated by a rectangular patch of produce [i.e., a row of trees, then a patch, then a row of trees, then another patch and then one more row of trees, unpicked] and forgotten, it is not deemed *shikchah* [since the middle row is hidden from view by the other trees]. If an olive tree containing two *se'ah* has been left, it is not deemed *shikchah*. When does this apply [i.e., the law of the previous Mishnah, that a tree that has a distinguishing name is exempt from *shikchah*]? Only when he [the owner] had not yet begun [to pick the tree];

but if he had begun, even if it were like the *netofah* olive tree in its season and he had then forgotten it, it is deemed *shikchah*. As long as the owner has [olives] lying under the tree, he can claim possession of those still on top of the tree [and they are not *shikchah*]. Rabbi Meir says; [The law of *shikchah* applies only] after those [specialized workers] who search [for the last remaining olives] have departed [the *halachah* does not follow Rabbi Meir]. (3) What is meant by *peret* [regarding which the Torah states “Nor must you collect the fallen individual grapes (*u-peret*) of your vineyard” (Leviticus 19:10) and thus necessitating them being left for the poor]? That which falls down [naturally] during the vintage. If, while he was cutting [the grapes], he cut off an entire cluster by its stalk and he became entwined in the leaves and it [the stalk] then fell from his hand to the ground, resulting in the separation [of individual grapes from the stalk, this is not considered *peret* and] they still belong to the owner. One who places a basket under the vine [to collect all the individual grapes that fall] while he is cutting [the grapes], is robbing the poor [there is no condition that *peret* must reach the floor, thus as a single grape falls, it already belongs to the poor]; Concerning such a person it has been said; “Do not remove the landmark of those that come up” (Proverbs 22:28) [interpreted as meaning, do not remove the *leket*, *shikchah* and *pe'ah* of those coming up in the world — a euphemism for the poor, who have come down in the world]. (4) What is meant by *olelet* [regarding which the Torah states “You must not (*se-olelet*) pick the small clusters from your vineyard” (ibid.) thus necessitating them being left for the poor]? Any cluster [that remains on the stem] which

רבנו עובדיה מברטנורא

לחפיהו בקש או עמדו עניים כנגדו דתנן לעיל דאינו שכחה: **במה דברים אמורים.** אמתני, דלעיל קמהדר דתנן בזית הנטופה בשעתו ושכחו אינו שכחה. במה דברים אמורים בזמן שלא התחיל בו אבל התחיל בו ושכחו הרי זו שכחה עד שיהיה בו סאתים: **כל זמן שיש לו תחתיו יש לו בראשו.** אם נזכר בעל הזיתים מן הזיתים ששכח באילן בעוד שיש לו זיתים תחתיו, יכול לחזור וללקט, ולא חשיבא שכחה מה ששכח בראש האילן אלא לאחר שלא נשאר לו זיתים תחת האילן: **רבי מאיר אומר משתלך המחבא.** כלומר, משבדק המלקט בכל מחבואי הזיתים אז הוא הנשאר לעניים כשאין לבעל האילן זיתים תחתיו, אבל כל זמן שלא בדק המלקט בכל מחבואי הזיתים, אף על פי שאין זיתים תחתיו יכול לחזור וללקט. ואין הלכה כרבי מאיר: **ג איזהו פרט.** האמור בתורה (ויקרא יט) ופרט כרמך לא תלקט: **עקץ.** חתך: **הוסבך בעלים.** נקשר ונאחו בעלים ועל ידי כך נפל ונפרט: **הרי הוא של בעל הבית.** שלא נפרט דרך בצירה: **המניח כלכלה בשעה שהוא בוצר.** נותן סל תחת הענבים שיפול הפרט לתוכו: **הרי זה גוזל את העניים.** דפרט בנשירתו

ש'ל שני מלבנים ושכחו, אינו שכחה. זית שיש בו סאתים, ושכחו, אינו שכחה. במה דברים אמורים. בזמן שלא התחיל בו. אבל אם התחיל בו, אפילו כזית הנטופה בשעתו, ושכחו, יש לו שכחה. כל זמן שיש לו תחתיו, יש לו בראשו. רבי מאיר אומר, משתלך המחבא: ג איזהו פרט. הנושר בשעת הבצירה. היה בוצר, עקץ את האשכול, הסבך בעלים, נפל (מידו) לארץ ונפרט, הרי הוא של בעל הבית. המניח את הכלכלה תחת הגפן בשעה שהוא בוצר, הרי זה גוזל את העניים, על זה נאמר (משלי כב) אל תסג גבול עולים: ד איזהו עוקלת. כל שאין לה לא כתף ולא

has neither a shoulder [i.e., the grapes don't lean on other grapes as does a fully ripened grape cluster] nor drippings [hanging down from them, i.e., the bottom grapes don't hang down from the trunk as drippings; such clusters are considered *olel*]. If it has a shoulder or its grapes hang down, it belongs to the owner; if there is some doubt, it

belongs to the poor. If there is *olel* on the joint of a vine [and it is doubtful whether these few grapes are part of a stalk in which the rest of the grapes have shoulders, thus belonging to the owner, or perhaps, this *olel* is growing straight out of the main stem, thus belonging to the poor]: If it can be nipped off with the cluster [i.e., if, when one detaches the cluster, it is detached along with it], it belongs to the owner; but if not, it belongs to the poor. Rabbi Yehudah declares; A single stalk [of grapes, growing directly out of the main spine], is deemed as a whole cluster [the verse states; "And gleanings (*olelot*) shall be left of him as the shaking of an olive tree two or three berries on top," (Isaiah 17:6) hence, two and three are called *olelot*; however, more than three, is automatically a cluster], but the Sages say [since they have no shoulder or drippings they are considered to be] *olelot* [and belong to the poor]. (5) He who is engaged in thinning out vines [thereby allowing them to grow larger grapes in a less crowded environment] may thin out the vines that belong to the poor [i.e., those of *olelot* or *pe'ah*], just as he thins out what belongs to himself; these are the words of Rabbi Yehudah [he maintains that the poor have a status of partners and just as a person may thin out the vines of his partner, so, too, may he thin out for the poor]. But Rabbi Meir says; He may do so with his own, but not with that which is the property of the poor [Rabbi Meir maintains that the poor have the status of a purchaser and just as when someone sells ten vines to another it would

נטף. אם יש לה כתף או נטף, של בעל הבית, אם ספק, לעניים. עוללת שבארובה, אם נקרצת עם האשכול, הרי היא של בעל הבית, ואם לאו, הרי היא של עניים. גרגר יחיד, רבי יהודה אומר, אשכול. וחכמים אומרים, עוללת: ה המדל בגפנים, כשם שהוא מדל בתוך שלו, כן הוא מדל בשל עניים, דברי רבי יהודה. רבי מאיר אומר, בשלו הוא רשאי, ואינו

רבנו עובדיה מברטנורא

זכו בו עניים קודם שזיגע לארץ: אל תסג גבול עולים. מפורש לעיל בפרק ה': ד איזו היא עוללת. האמורה בתורה (שם) וכרמך לא תעולל: כתף. השריט האמצעי של האשכול מחוברים בו אשכולות קטנות הרבה וכשהן שוכבים זה על זה כמשאוי שעל כתפו של אדם הוא נקרא כתף, וכשהן מחוברים בשריט אחד לכאן ואחד לכאן אין כאן כתף: נטף. הן גרגרים של ענבים המחברים בטוף השריט שרגילים להיות תלויים שם ענבים הרבה ועל שם שענבי נטפות למטה נקרא נטף. ולשון המקרא קורא לאשכול שאין לו כתף ולא נטף עולל, לפי שהוא לפני שאר האשכולות כעולל לפני האיש: אם ספק. שנראים האשכולות הקטנות התלויות בשריט כאלו שוכבות זו על זו ואין שוכבות יפה דהשתא הוי ספק אם יש לה כתף אם לאו: שבארובה. יחור של זמורה שתלויין בה אשכולות הרבה והבוצר קוצצה והיא נקראת ארכובה ופעמים יש בה עוללת עם האשכולות: נקרצת. נקצצת ונחתכת ודוגמתו שנינו ביומא (לא): קרצו ומירק אחר שחיטה על ידו. ובמקרא (ידימה מו) קרץ מצפון בא: גרגר יחיד. כגון אשכול שאין לו אשכולות קטנות שוכבות זו על זו אלא הגרגרים מחוברים בשריט עצמו: רבי יהודה אומר אשכול. דכתיב (ישעיה יז) ונשאר בו עוללות כנוקף זית שנים שלשה גרגרים. שנים שלשה גרגרים עוללות, יותר מכאן אשכול: וחכמים אומרים עוללת. דלא חשיבי הגרגרים השוכבים זה על זה להקרא כתף. והלכה כחכמים: ה המדל בגפנים. כשהגפנים תכופים זה אחר זה, עוקר מאותם שבינתים והאחרים מתוקנים בכך: כן הוא מדל בשל עניים. אף על פי שיש בהם פאה או עוללות של עניים, כך מדל בשלהם כמו בשלו, קסבר עניים דין שותף יש להם, וכשם ששותף כמו שהוא מדל בשלו כך מדל בשל חבירו אף עניים כן: רבי מאיר אומר בשלו הוא רשאי. קסבר עניים דין קונה יש להם בחלקם, וכשם שהמוכר לחבירו

be prohibited for him to touch them, so, too, here]. (6) [As for the grapes of] a vineyard in its fourth year [regarding which the Torah states, “When you come to the Land and you plant any food tree, you must surely block its fruit (from use); it must be blocked to you (from use) for three years, not to be eaten. And in the fourth year, all its fruit will be holy” (Leviticus 19:23-24) and therefore,

have the same laws as do second tithes and are thus taken to Jerusalem to be eaten. However, those fruits which cannot be transported are redeemed with money, which, in turn is spent in Jerusalem]: The School of Shammai say; [Unlike the laws of redemption of *ma'aser sheni*, regarding which it is stated “And if a man comes to redeem some of his second tithe, he must add its fifth above it,” (Leviticus 27:31) here,] the laws of the added fifth and removal [i.e., the law of removal from one's house of all *terumot* and *ma'aserot* in the fourth and seventh years (see Deuteronomy 14:28)] do not apply; but the School of Hillel say; [The word “holy” is written regarding fourth year fruit (Leviticus 19:24) and the word “holy” is written regarding second tithes (Leviticus 27:30) to teach us that they are identical in their sanctity and hence, their laws and therefore, the laws of the fifth and removal] do apply. Furthermore, the School of Shammai say; The laws of *peret* and *olelot* [see Mishnah 3 and 4 above] apply to them [since the fruit is considered belonging to the owner], and the poor [after taking these gifts,] redeem the grapes for themselves; but the School of Hillel maintain that all of it [including the *peret* and *olelot*] must go to the winepress [and the wine or its redemption money be brought to Jerusalem. The School of Hillel maintain that fruit of the fourth year, like second tithes, are property that belongs to the Lord, Who, in turn, grants them to be eaten in Jerusalem and therefore, is not subject to *peret* and *olelot*]. (7) If a vineyard consists entirely of *olelot* — Rabbi Eliezer says it belongs to the owner; Rabbi Akiva says, to the poor. Rabbi Eliezer said; [It is written,] “When you harvest your grapes do not take off the small clusters,” (Deuteronomy 24:21) if there is no [minimum] harvest [of three clusters from which a *revi'it* of wine can be produced], from what will there be *olelot*? Said Rabbi Akiva to him: [it is

רבנו עובדיה מברטנורא

עשרה אשכולות אסור ליגע בהן, אף בשל עניים כן והלכה כר' יהודה: **ו כרם רבעי**. הנוטע כל עץ מאכל, בשנה הרביעית מעלה הפירות לירושלים ואוכלם שם בקדושת מעשר שני, או פודה אותם ומעלה הדמים לירושלים, דכתיב (ויקרא יט) ובשנה הרביעית יהיה כל פרי קדש הלולים, ודרשינן הלולים כמו חלולים, אמר רחמנא אחליה והדר אבליה: **בית שמאי אומרים אין לו חומש**. אף על פי שטעון פדיון כמעשר שני אין הבעלים מוסיפים את החומש דלא כתבה תורה בו חומש: **ואין לו ביעור**. אינו חייב לבערו מן הבית בערב פסח של רביעית ושל שביעית כשמבער המעשרות כדכתיב (דברים כו) בערתי הקדש מן הבית: **ובית הלל אומרים יש לו**. חומש ויש לו ביעור. בית הלל ילפי קדש קדש ממעשר מה מעשר יש לו חומש ויש לו ביעור, אף כרם רבעי יש לו חומש ויש לו ביעור, ובית שמאי לא ילפי קדש קדש ממעשר: **יש לו פרט ויש לו עוללות**. דכחולין חשבי ליה: **והעניים פודין לעצמן**. מן הפרט והעוללות שלקטו ואוכלים אותן במקומן ומעלין הדמים לירושלים: **ובית הלל אומרים כולו לגת**. משום דילפי ממעשר, וסברי להו מעשר שני ממון גבוה הוא, הלכך אין לעניים חלק בו, ודורכים העוללות עם שאר היין, והבעלים מעלים הכל לירושלים: **ז שכולו עוללות**. שאין בכל הכרם אשכול שיש לו כתף ונטף: **אם אין בציר**. וכמה שיעור בציר שלשה

רשאי בשל עניים: **ו כרם רבעי**, בית שמאי אומרים, אין לו חמש, ואין לו בעור. ובית הלל אומרים, יש לו. בית שמאי אומרים, יש לו פרט ויש לו עוללות, והעניים פודין לעצמן. ובית הלל אומרים, כלו לגת: **ז כרם שכלו עוללות**, רבי אליעזר אומר, לבצל הבית. רבי עקיבא אומר, לעניים. אמר רבי אליעזר (דברים כד), כי תבצר לא תעולל אם אין בציר, מנין עוללות. אמר לו רבי עקיבא (ויקרא יט), וכרמך לא

written,] “And you must not pick the small clusters from your vineyard” (Leviticus 19:10) — i.e., even if it consists entirely of small clusters. If that is so, then [according to your view, Rabbi Akiva,] why then is it said; “When you harvest your grapes do not take off the small clusters?” — [To teach that] the poor have no right to claim the small clusters

prior to the [owner's] harvest. (8) If one dedicates his vineyard [to the Sanctuary] before the *olelot* were recognizable, the *olelot* do not belong to the poor [rather, they belong to the Sanctuary]; but [if the dedication took place] after the *olelot* were recognizable, then they belong to the poor [since one cannot dedicate that which does not belong to him]. Rabbi Yose says; Let [the poor] give the value of their improved growth [i.e., the value of the growth of the grapes, from the time the field was dedicated until they became ripe] to the Temple. Which is considered *shikchah* in the case of an arbor [sitting high over a trellis]? When one [passes it and remembers, and at that point of memory he] is no longer able to stretch forth his hand to take it. And in the case of runners [i.e., vines at foot level]? After [the gatherers] had passed it by.

רבנו עובדיה מברטנורא

אשכולות שעושים רביעית: אמר לו רבי עקיבא וכרמך לא תעולל אפילו כולו עוללות. ורבי אליעזר אמר דלא תימא הואיל ואין לעניים בעוללות קודם לבציר יזכה בהם בעל הבית, לכך נאמר וכרמך לא תעולל: ה משנודעו העוללות. שניכר מה הוא עוללת ומה הוא אשכול: העוללות לעניים. שאין אדם מקדיש דבר שאינו שלו: יתנו שכר גדוליו להקדש. מה שמשיבחיין כל שעה בתוך קרקע של הקדש. והלכה כרבי יוסי: בעריס. כרם שהגפנים שלה מודלות על גבי כלונסות ועצים, לשון אף ערשנו רעננה (שיר השירים א): כל שאינו יכול לפשוט. כלומר, לאחר שעבר מעליה אם במקום שנזכר אינו יכול לפשוט ידו וליטול קרינא ביה לא תשוב לקחתו (דברים כד): אבל רוגליות. הגפנים העומדים על גבי קרקע שדורכים עליהם ברגל: משיעבור הימנה. הוי שכחה דכל גפן וגפן מן הרוגליות חשיבה כאומן בפני עצמו ואסור לשוב מאומן לאומן:

Gemara Berakhot, 7b

Rabbi Yochanan said in the name of Rabbi Shimon ben Yochai: What is the meaning of the verse: “But as for me, let my prayer to You, O Lord, be made in an acceptable time?” (Psalms 69:14) When is the time acceptable? When the congregation prays. Rabbi Yose the son of Rabbi Chanina says: [You learn it] from here: “Thus says the Lord, In an acceptable time have I answered you.” (Isaiah 49:8) Rabbi Acha the son of Rabbi Chanina says: [You learn it] from here: “Behold, God does not despise the mighty” [i.e., the prayer of many] (Job 36:5). And it is further written: “He has redeemed my soul in peace so that no one came near me; for there were many

תעולל אפילו כולו עוללות. אם כן למה נאמר כי תבצר לא תעולל. אין לעניים בעוללות קודם הבציר: ה המקדיש כרמו עד שלא נודעו בו העוללות, אין העוללות לעניים. משנודעו בו העוללות, העוללות לעניים. רבי יוסי אומר, יתנו שכר גדוליו להקדש. איזה היא שכחה בעריס. כל שאינו יכול לפשוט את ידו ולטלה, וברוגליות, משיעבר הימנה:

גמרא ברכות דף ז' ע"ב

אמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחאי מאי דכתיב (תהלים ס"ט) ואני תפילתי לך ה' עת רצון אימתי עת רצון. בשעה שהצבור מתפללין. רבי יוסי ברבי חנינא אמר מהקא (ישעיה מ"ט) כה אמר ה' בעת רצון עניתיך. רבי אהא ברבי חנינא אמר מהקא (איוב ל"ו) הן אל כביר ולא ימאס. וכתיב (תהלים נ"ה) פדה בשלום

[who prayed] with me.” (Psalms 55:19) It has also been taught; Rabbi Natan says: How do we know that the Holy One, Blessed is He, does not despise the prayer of the congregation? For it is said: “Behold, God does not despise the mighty.” And it is further written: “He has redeemed my soul in peace so that no one came near me, etc.” The Holy One, Blessed is He, says: If a man occupies himself with the study of the Torah and with works of charity and prays with the congregation, I account it to him as if he had redeemed Me and My children from among the nations of the world. Resh Lakish said: Whoever has a Synagogue in his town and does not go there in order to pray, is called an evil neighbor. For it is said: “Thus says the Lord, as for all My evil neighbors, who touch the inheritance which I have caused My people Israel to inherit.” (Jeremiah 12:14) [“They touch the inheritance, i.e., they have a Synagogue nearby, but don't enter”]. And even more than that, he brings exile upon himself and his children. For the verse follows: “Behold, I will pluck them up from off their Land, and will pluck up the house of Yehudah from among them.” When they told Rabbi Yochanan that there were old men in Babylon, he was astonished and said: Why, it is written: “In order that your days may increase and the days of your children on the Land;” but not outside the Land [of Israel]! When they told him that they came early to the Synagogue and left it late, he said: That is what helps them. As Rabbi Yehoshua ben Levi said to his children: Arrive at the Synagogue early and leave it late, so that you may live long. Rabbi Acha the son of Rabbi Chanina says: Which verse [may be quoted in support of this]? “Fortunate is the man that listens to me, watching daily at my doors, waiting at the posts of my entrances,” (Proverbs 8:34) after which [in the next verse] it is written: “For who finds me, finds life.”

וזהו בשלח דף מ"ו ע"א

וְיִי הוֹלֵךְ לִפְנֵיהֶם יוֹמָם. רַבִּי יוֹסִי פָתַח (תהלים כ"ב) לְמַנְצָתָה עַל אֵילַת הַשְּׁחָר מִזְמוֹר לְדוֹד פְּמָה חֲבִיבָה אוֹרְיִיתָא קָמִיהּ דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא דְכָל מָאן דְאֶשְׁתַּדֵּל בְּאוֹרְיִיתָא רַחִים הוּא לְעֵילָא רַחִים הוּא לְתַתָּא דְקִדְשָׁא בְרִיךְ הוּא אֲצִית לִיהּ לְמַלְלוּי. לֹא שְׂבִיב לִיהּ בְּהָאֵי עֲלָמָא וְלֹא שְׂבִיב לִיהּ בְּעֲלָמָא דְאַתִּי. וְאוֹרְיִיתָא בְּעֵי לְמַלְעֵי בָּהּ בִּימָמָא וּבְלֵילֵיאָ דְכַתְּיב (יהושע א') וְהִגִּיתָ בּוֹ יוֹמָם וְלַיְלָה. וְכַתְּיב (ירמיה ל"ג) אִם לֹא בְרִיתִי יוֹמָם וְלַיְלָה וְגוֹמֵר. תִּינַח בִּימָמָא בְּלֵילֵיאָ אֲמָאֵי. בְּגִין דִּיהָא שְׂבִיבִית לְגַבִּיהּ שְׂמָא קְדִישָׁא

נַפְשֵׁי מְקַרְבַּ לִי כִי בְרַבִּים הָיוּ בְּעַמְדִי. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי רַבִּי נְתַן אוֹמֵר מְגִין שְׂאִין הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מוֹאֵס בְּתַפְלָתָן שֶׁל רַבִּים שְׁנַאֲמַר (איוב ל"ו) הֵן אֵל כַּבִּיר וְלֹא יִמָּאֵס וְכַתְּיב (תהלים נ"ה) פָּדָה בְּשָׁלוֹם נַפְשֵׁי מְקַרְבַּ לִי וְגוֹמֵר. אֲמַר הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא כָּל הַעוֹסֵק בְּתוֹרָה וּבִגְמִילוֹת חֻסְדִּים וּמִתְפַּלֵּל עִם הַצְּבוּר מַעֲלָה אֲנִי עֲלָיו כְּאִלוּ פְּדָאֵי לִי וּלְבָנֵי מִבֵּין אוֹמוֹת הָעוֹלָם. אֲמַר רִישׁ לְקִישׁ כָּל מִי שֵׁישׁ לוֹ בֵּית הַכְּנֶסֶת בְּעִירוֹ וְאִינוּ נִכְנָס שָׁם לְהִתְפַּלֵּל נִקְרָא שֶׁכֵּן רַע. שְׁנַאֲמַר (ירמיה י"ב) כֹּה אָמַר ה' עַל כָּל שֹׁכְנֵי הָרְעִים הַנִּגְעִים בְּנַחֲלָה אֲשֶׁר הִנְחַלְתִּי אֶת עַמִּי אֶת יִשְׂרָאֵל. וְלֹא עוֹד אֵלָּא שְׁגוֹרָם גְּלוֹת לוֹ וּלְבָנָיו שְׁנַאֲמַר (שם) הִנְנִי נֹתֵשֶׁם מֵעַל אֲדָמְתָם וְאֶת בֵּית יְהוּדָה אֲתוֹשׁ מִתּוֹכָם. אֲמָרוּ לִיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן אֵיכָּא סְבִי בְּבַבְלָא. תָּמָה וְאֲמַר (דברים י"א) לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וַיְמִיכֶם עַל הָאֲדָמָה כְּתִיב אָבֵל בַּחוּצָה לְאֶרֶץ לֹא. כִּיּוֹן דְאֲמַרִי לִיהּ מְקַדְמֵי וּמַחֲשָׁבֵי לְבִי כְּנִישְׁתָּא אֲמַר הֵייוֹן דְאֶהְיֵי לְהוּ. כְּדֹאֲמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לִוִּי לְבָנָיו קְדִימוּ וְחֲשִׁיבוּ וְעֵילוּ לְבִי כְּנִישְׁתָּא כִּי הִכִּי דְתוֹרְכוּ חַיִּי. אֲמַר רַבִּי אַחָא בְּרַבִּי חֲנִינָא מֵאִי קְרָאָה (משלי ח') אֲשֶׁרֵי אָדָם שֹׁמֵעַ לִי לְשִׁקֵּד עַל דְּלַתֵּי יוֹם יוֹם לְשִׁמְרֵי מְזוּזוֹת פְּתַחֵי. וְכַתְּיב בְּתַרְיָה (שם) כִּי מִצְּאֵי מִצְּאֵי חַיִּים:

שְׁלִיִּם. כְּמָה דְלִית יוֹמָם בְּלֹא לִילִיָּא וְלֹא אִיהוּ שְׁלִיִּם אֱלָא דָא עִם דָּא. כִּד בְּעֵי אורִייתָא לֹא שְׁתַּכְחָא עֲמִיה דְּבַר נֶשׁ יוֹמָם וְלִילִיָּא לְמַהוּי שְׁלִימוּתָא לְגַבֵּי דְּבַר נֶשׁ יוֹמָם וְלִילָה וְהָא אֲתַמְר דְּעִיקְרָא דְּלִילִיָּא מִפְּלִגְוִתָא וְאִילָד וְאִף עַל גַּב דְּפִלְגוּ קַדְמִיתָא בְּכִלְלָא דְּלִילִיָּא הוּא אֲכַל בְּפִלְגוּת לִילִיָּא קַדְשָׁא בְּרִיד הוּא עֹאֵל בְּגִנְתָּא דְּעָרָן לֹא שְׁתַּעֲשֵׂא עִם צְדִיקֵיָּא וְכַדִּין בְּעֵי לִיה לְבַר נֶשׁ לְמִיָּקָם וְלְמַלְעֵי בְּאוּרִייתָא. וְהָא אֲתַמְר דְּקַדְשָׁא בְּרִיד הוּא וְכַל צְדִיקֵיָּא דְּבִגְנָתָא דְּעָרָן פְּלָהוּ צִיִּיתִין לְקַלְיָה דְּהָא הוּא דְּכַתִּיב (שיר ה') הַיּוֹשֵׁבֶת בְּגִנִּים חֲבָרִים מְקַשְׁבִּים לְקוֹלֵךְ הַשְּׁמִיעֵנִי וְהָא אוּקְמוּהּ. הַיּוֹשֵׁבֶת בְּגִנִּים דָּא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל דְּאִיהִי מִשְׁבַּחַת לִיה לְקַדְשָׁא בְּרִיד הוּא בְּשִׁבְחָא דְּאוּרִייתָא בְּלִילִיָּא. זְכָאָה הוֹלְקִיָּה מֵאֵן דְּאֲשַׁתַּתַּף בְּהַדָּה לְשִׁבְחָא לִיה לְקוֹדְשָׁא בְּרִיד הוּא בְּשִׁבְחָא דְּאוּרִייתָא וְכַד אֲתִי צְפָרָא כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל אֲתַת וּמִשְׁתַּעֲשֵׂא בֵּיה בְּקַדְשָׁא בְּרִיד הוּא וְאוֹשִׁיט לָה לְגַבָּה שְׂרַבִּיטָא דְּחֶסֶד וְלֹא עֵלָה בְּלַחֲדָהָא אֱלָא עֵלָה וְעַל אִינוּן דְּמִשְׁתַּתְּפִין בְּהַדָּה וְהָא אֲתַמְר דְּכַתִּיב (תלים מ"ב) יוֹמָם יִצְוֶה יְיָ חֶסֶדוֹ וּבְלִילָהּ וְגוֹמֵר. וְעַל דָּא אֲזִילַת הַשְּׁחַר אַקְרִי:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Anthologized

מלוכת

All the exiles are for the purpose of collecting the sparks of holiness. "My people went down to Egypt in the beginning" (Isaiah 52:4) in order to pick out the sparks of the emissions of Adam. But there, G-d's nation descended to the forty-ninth level of defilement. Even though, through the severity of the enslavement with clay and bricks, they were extracting the sparks of holiness, still, at the same time, they stumbled and fell by means of unintentional idolatry and the like, descending to the forty-ninth level of defilement. Had they remained there one minute longer, they would, G-d forbid, have been defiled by the fiftieth level. For this reason, they were redeemed [then]. Afterwards, they brought upon themselves exile, because of the [sin of the] golden calf. All this — for the purpose of extricating the sparks of holiness. Our ancestors were redeemed from Egypt only in the merit of maintaining the moral boundaries of relationships. How, then, now that we are so close to salvation — can someone, once more, bring the sparks of holiness back into the other side causing so much damage with so many types of sins?! Does this not lengthen the exile?! Woe to him, for causing the exile of the Divine Presence! Woe to him, for causing grief to all the worlds! Woe to him, for causing grief to all of the Jewish People, to be exiled from the table

כָּל הַגְּלוּיּוֹת הֵם לְבַרֵּר נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה מִצָּרִים יָרַד עֲמִי בְּרֵאשֵׁנָה לְבַרֵּר נִיצוּצֵי קְרִי שֶׁל אָדָם הָרֵאשׁוֹן וַיֵּעַן כִּי יָרְדוּ לְשַׁעֲרִים עִם ה' מִ"ט שַׁעֲרֵי טְמֵאָה הֵגַם שְׁעַל יְדֵי תוֹקֵף הַשְּׁעָבוּד בְּחוּמֵר וּבְלַבְנִים הָיוּ מוֹצִיאִים נִיצוּצֵי הַקְּדוּשָׁה. מִצַּד אַחַר הֵמָּה כְּשֵׁלוֹ וּנְפִלוֹ עַל יְדֵי עֲבוּדָה זָרָה בְּשׁוּגָג וּכְיוּצָא וַיָּרְדוּ לְמִ"ט שַׁעֲרֵי טְמֵאָה וְחֶסֶד וְשָׁלוֹם אִם הָיוּ שׁוֹהִים עוֹד רָגַע הָיוּ נִטְמָעִים בְּשַׁעַר הַחֲמֻשִׁים. וְלָכֵן נִגְאַלוּ. וְעַל יְדֵי הָעֶגְל נִתְחַיְבוּ בְּגְלוּיּוֹת וְהַכֵּל לְבַרֵּר נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה. וְלֹא נִגְאַלוּ אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצָּרִים כִּי אִם בְּזָכוֹת שֶׁהָיוּ גְדוּרִים בְּעֶרְוָה. וְאִיךָ עָתָה שְׂאֵנְהוּ קְרוּבִים לְתַשׁוּעָה אִיךָ מִחֻדָּשׁ מְכַנֵּס נִיצוּצוֹת הַקְּדוּשָׁה בְּסִטְרָא אַחְרָא וּפּוֹגֵם כְּמָה פְּגָמִים בְּכַמְּהָ מִיְּנֵי חֲטָאוֹת הָלֹא זֶה גוֹרֵם אוֹרֶךְ הַגְּלוּת. וְאוֹי לוֹ שְׁגוּרִים גְּלוּת הַשְּׂכִינָה. אוֹי לוֹ שְׁגוּרִים צַעַר כָּל הָעוֹלָמוֹת. אוֹי לוֹ שְׁגוּרִים צַעַר לְכָל

of their Father in Heaven! Woe upon his soul, for causing shame to Torah and prayer and for the desecration of G-d's Name among the nations! Therefore, let him be extremely ashamed and abashed, and let him return with complete repentance. And G-d will not withhold good, for He desires the repentance

of the wicked.

יִשְׂרָאֵל לְהִיטֵל גּוֹלִים מֵעַל שְׁלֹחַן אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים. אָהָה עַל נַפְשׁוֹ שְׁגוֹרָם בְּטוֹל הַתּוֹרָה וְעִבּוּדָה וְחִלּוּל שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בֵּין הַגּוֹיִם. לָכֵן יְבוֹשׁ וַיִּכְלֵם מְאֹד וַיִּחְזוֹר בְּתַשׁוּבָה שְׁלִימָה. וְה' לֹא יִמְנַע טוֹב כִּי הוּא רוֹצֵה בְּתַשׁוּבַת הַרְשָׁעִים:

Practical Law:

Rambam, Laws of Forbidden Relations, 22

(1) It is forbidden to be secluded with anyone with whom relations are forbidden, even if she is an elderly woman or a young girl, for this leads to forbidden relations. The exceptions are a mother with her son, a father with his daughter, and a husband with his wife during her menstrual impurity. However, a bridegroom whose wife became a menstruant before he had relations with her [for the first time], is forbidden to be secluded with her. Instead, she sleeps among the women and he sleeps among the men. But if he had relations with her for the first time and then she became a menstruant, he is

permitted to be secluded with her. (2) Jews are not suspect of homosexuality nor of bestiality. Therefore, there is no prohibition against being alone with them. But if someone distances himself even from being alone with another man or with an animal, he is praiseworthy. The greatest Sages would distance themselves from animals in order that they not be alone with them. The prohibition of being alone with someone who is forbidden is learned from the Oral Torah.

הלכה

הרמב"ם הלכות איסורי ביאה פרק כ"ב

א אָסוּר לְהִתְיַחַד עִם עֵרוּה מִן הָעֵרְוִיּוֹת בֵּין זָקֵנָה בֵּין יְלֵדָה שְׁדָבַר זֶה גּוֹרֵם לְגִלוּת עֵרוּה. חוּץ מֵהָאֵם עִם בְּנָהּ וְהָאָב עִם בָּתוּר וְהַבֶּעַל עִם אִשְׁתּוֹ נָדָה. וְחָתָן שִׁפְרָשָׁה אִשְׁתּוֹ נָדָה קוֹדֵם שְׂיִבְעוּל אָסוּר לְהִתְיַחַד עִמָּה אֲלֵא הִיא יֹשֶׁנָּה בֵּין הַנְּשִׁים וְהוּא יֹשֵׁן בֵּין הָאֲנָשִׁים וְאִם בָּא עָלֶיהָ בִּיאָה רֵאשׁוֹנָה וְאַחַר כֵּךְ נִטְמָאָה מִתָּר לְהִתְיַחַד עִמָּה: ב לֹא נִחְשָׁדוּ יִשְׂרָאֵל עַל מִשְׁכָּב זָכָר וְעַל הִבְהֵמָה לְפִיכָךְ אֵין אָסוּר לְהִתְיַחַד עִמָּהּ. וְאִם נִתְרַחַק אֶפְלוּ מִיִּחְוָד זָכָר וּבִהֵמָה הָרִי זֶה מִשְׁכָּב וּגְדוּלֵי הַחֲכָמִים הָיוּ מִרְחִיקִין הִבְהֵמָה כִּדִּי שְׁלֹא יִתְיַחְדוּ עִמָּה. וְאִסוּר יְחוּד הָעֵרְוִיּוֹת מִפִּי הַקְּבָלָה:

BESHALACH FOR MONDAY

TORAH

בשלה ליום שני

תורה

יבין בקריאת ארבעה פסוקים אלו שהם כנגד ד דמילוי יוד דשם ב"ן להשאר בו הארה מתוספת הרוח משבת שעברה

א וּמִלֵּיל יְיָ עִם מֹשֶׁה לְמִימָר:
ב מִלֵּיל עִם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיִּתְבוּן וַיִּשְׁרוּן קָדָם פּוֹם

יֵד א וַיְדַבֵּר יְדוּה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: ב דַּבֵּר
אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁבוּ וַיִּחַנוּ לִפְנֵי פִי

14 (1) And the Lord spoke to Moshe, saying; (2) Speak to the Children of Israel that they turn back, and camp before Pi HaCherot, between Migdol and the sea,